

Atıf (cite): Khattab Alkhatip, Majd Hakam, Erenoğlu Ataizi, Dilek (2025). Marzubân-nâme tercümesi'nde Arapça unsurlar, *Disiplinler Arası Dil Araştırmaları Dergisi*, 10, 165-182. doi: 10.48147/dada.1658568

Marzubân-nâme Tercümesi'nde Arapça Unsurlar¹

Majd Hakam KHATTAB ALKHATİB², Dilek ERENOĞLU ATAİZİ³

Marzubân-nâme Tercümesi'nde Arapça Unsurlar

Öz

Edebiyat, dilin korunması ve kültürel sürekliliğin sağlamasında önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda, Farsçadan Türkçeye çevrilen Marzubân-nâme, Eski Anadolu Türkçesi döneminin çok dilli yapısını, dil zenginliğini ve kültürel etkileşimlerini yansıtan önemli eserlerden biridir. Marzubân-nâme, didaktik bir eser olup, kısa ve etkileyici hikâyelerden oluşan bir hikâye kitabıdır. Bu hikâyeler genellikle hayvanlar arasında geçen kıssalar ve ibret verici anlatılardan meydana gelmektedir. Eserin dili sade, akıcı ve anlaşılırdır. Hikâyeler, doğal ve canlı bir anlatımla okuyucuya sunulmuş, anlatımın etkileyiciliğini artırmak için diyaloglara ve betimlemelere geniş yer verilmiştir.

Bu çalışmada, Eski Anadolu Türkçesi dönemi eserlerinden biri olan Marzubân-nâme Tercümesi'nde yer alan Arapça unsurların kullanım şekilleri incelenmiştir. Eserdeki Arapça kelimeler masdar, isim, sıfat, ism-i fail ve ism-i mef'ul gibi dilbilgisel kategorilere ayrılarak ele alınmış ve bunların yapı ve anlam bakımından nasıl bir dönüşüm geçirdiği tespit edilmiştir. Anlam daralması, anlam genişlemesi ve anlam değişmesi gibi süreçler örneklerle açıklanarak bu kelimelerin Türkçeye kazandırılma biçimleri analiz edilmiştir.

Arabic Elements in the Translation of Marzubân-nâme

Abstract

Literature holds an important place in preserving language and ensuring cultural continuity. In this context, Marzubân-nâme, translated from Persian into Turkish, is one of the most significant works reflecting the multilingual nature, linguistic richness, and cultural interactions of the Old Anatolian Turkish period. Marzubân-nâme is a didactic work and a storybook composed of short and impactful tales. These stories mainly consist of moral fables featuring animals and instructive narratives. The language of the work is simple, fluent, and comprehensible. The stories are presented to the reader with a natural and lively narrative, incorporating rich dialogues and descriptions to enhance the effectiveness of the storytelling.

In this study, the usage patterns of Arabic elements in the Marzubân-nâme translation, a work from the Old Anatolian Turkish period, are examined. The Arabic words in the text are categorized into grammatical groups such as infinitives, nouns, adjectives, active participles (ism-i fail), and passive participles (ism-i mef'ul), and their structural and semantic transformations are analyzed. Processes such as semantic narrowing, broadening, and shifts in meaning are explained with examples, shedding light on how these words were integrated into Turkish.

Anahtar Sözcükler: Marzubân-nâme, Şeyhoğlu Sadre'd-din Mustafa, Eski Anadolu Türkçesi, Arapça unsurlar, Marzubân Bin Rüstem.

Keywords: Marzubân-nâme, Şeyhoğlu Sadre'd-din Mustafa, Old Anatolian Turkish, Arabic elements, Marzubân bin Rüstem.

Makale Türü: Araştırma

Paper Type: Research

¹ Bu makale, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı'nda hazırlanmakta olan "Marzubân-nâme Tercümesi'nde Arapça Unsurlar" başlıklı Yüksek Lisans tezinden üretilmiş, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi SYL-2025-3420 Kodlu Bilimsel Araştırma Projesi (BAP) kapsamında hazırlanmıştır.

² Yüksek Lisans Öğrencisi Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Türk Dili Bilim Dalı, majd.khteeb0@gmail.com, ORCID No: 0009-0000-4874-7101.

³ Doç.Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, dilekerenoglu@gmail.com, ORCID No: 0000-0003-1464-9196.

1. Giriş

Edebiyat, dilin korunması, zenginleştirilmesi ve sürekliliğinin sağlanmasında kilit öneme sahiptir. Kültür ve dilin ayrılmaz bir parçası olarak edebiyat, tarihsel süreçlerde dilin kimliğini oluşturan söz varlığını, dilbilgisel yapıları ve yazı sistemlerini belgeleyen birincil derecede bir başvuru kaynağıdır. Türk edebiyatına ait şiir ve nesir metinleri, Türk dilinin kelime hazinesini, dil estetiğini ve söz dizimi sistemlerini muhafaza eden birer dil mirası niteliğindedir. Bu eserler, sadece geçmişin kültür ve dil birikimini yansıtmakla kalmayıp aynı zamanda günümüzün dil kullanım becerilerinin geliştirilmesi ve kültür mirasına yönelik farkındalıklarını derinleştirilmesi açısından da merkezî bir unsur olarak öne çıkmaktadır. Bu tür metinlerin ayrıntılı bir şekilde incelenmesi, edebî üretimde dilin yaratıcı ve yenilikçi kullanım biçimlerinin teşvik edilmesine imkân sağlamaktadır. Böylece eski metinlerin incelenmesi, yalnızca çağdaş dilin evrimine katkıda bulunmakla kalmayıp aynı zamanda kültür ve sanata ait üretimin sınırlarını genişletmeyi mümkün kılmaktadır.

Bu bağlamda, Marzubân-nâme gibi eserler, hem dönemin dil özelliklerini hem de farklı dillerle olan etkileşimi yansıtmaları açısından önemli örneklerdir. Eski Anadolu Türkçesi döneminde kaleme alınan Marzubân-nâme tercümesi, dönemin dil özelliklerini yansıtan zengin bir kaynaktır. Eserin yazıldığı dönemde, Arapça unsurların yalnızca bilimsel ve dinî metinlerde değil, aynı zamanda edebî eserlerde de yaygın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Marzubân-nâme’de Arapça kelime, kelime grubu ve atasözlerinin sıklıkla eserde yer alması, dönemin çok dilli yapısını ve kültürel etkileşim zenginliğini açıkça ortaya koymaktadır.

1.1. Marzubân-nâme Tercümesi ve Yazarı

Marzubân-nâme, Farsçadan Türkçeye Şeyhoğlu Sadre’-d-dîn Mustafa tarafından çevrilmiş önemli bir eserdir. Şeyhoğlu hakkında tarihî kaynaklarda yeterli bilgi bulunmamaktadır. 1401 yılında Kenzû’l-Küberâ adlı eserini yazdığına göre, yaklaşık 1340 yılında doğmuş olmalıdır (Yavuz, 2010). Arapça ve Farsçayı iyi derecede bildiği için dönemin değerli eserlerini Türkçeye kazandırmıştır. Marzubân-nâme tercümesi Şeyhoğlu’nun çevirileri arasında kayda değer eserlerinden biridir.

Şeyhoğlu’nun, Kütahya ve çevresinde kurulan Germiyan Beyliği topraklarında yerleşmiş olan muteber bir aileden geldiği Germiyan saraylarında yetiştiği bilinmektedir (Bkz. Mustafa Çetin Varlık, 1974: 120-126). Şeyhoğlu, İran ve Anadolu edebiyatlarının derin izlerini eserlerinde başarıyla yansıtan bir edebiyatçıdır. Attâr, Ferîdüddîn ve Sanâ’î gibi İranlı şairlerin edebî birikimlerinden etkilenen Şeyhoğlu, özellikle *Hurşîd-nâme* adlı eserinde bu etkileri açıkça göstermiştir. Eserinde, söz konusu İranlı şairlere ait şiirlerden alıntılar yapmakla birlikte, benzer konuları kullanarak Anadolu Türk edebiyatının erken dönem şairleriyle kurduğu bağları pekiştirmiştir. Bu durum, Şeyhoğlu’nun hem Anadolu hem de İran edebiyatı arasındaki kültürel etkileşimi eserine ustaca yansıtmaya başarisını ortaya koymaktadır.

Şeyhoğlu'nun ölüm tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte, 15. yüzyılın başlarında vefat ettiği tahmin edilmektedir (Uzunçarşılı, 1947: 59).

Aslı Farsça olan Marzubân-nâme, mensur hikâyeler ile masallardan oluşan ahlaki nitelikte bir konuya sahiptir. Korkmaz, eserin kaleme alınma amacını şu şekilde açıklar: “Şeyhoğlu, eseri Türkçeye aktarmasının sebebini anlatırken, Marzubân-nâme'nin bu cinsten kitaplar arasında en iyisi olduğunu söylüyor. O gerçi, Kelile Dinme, Marzubân-nâme'den eski ve daha ünlüdür. Ancak hikmet ve yarar sağlama bakımından bu ondan daha iyidir; anlamı daha derin olduğu için, değme insan ondan kolayca yararlanamaz, diyerek, Mazubân-name'yi Kelile ve Dimne'den daha üstün tutmuştur. Ayrıca, böyle bir eserden o devir padişahlarının mahrum kalmasına gönlüm razı olmadığı ve anlaşılması da güç bir eser olduğu için, herkes yararlansın diye Türkçeye aktardım diyor.” (2017: 41).

Korkmaz, Marzubân-nâme'nin konusuyla ilgili olarak şunları belirtmiştir: “Eser, kendisi ile hükümdar ve veziri arasında geçen bir tartışma dolayısıyla nakledilen fıkra ve hikâyelere dayanır. Bütün fasıllarda fıkra ve hikâyelerin çoğu Kelile ve Dimne hikâyelerinde ve Binbir Gece Masalları'nda olduğu gibi başka fıkra ve hikâyelere bağlanmıştır. Hikâye kahramanları da hayvanlardır.” (2017: 39).

Korkmaz'ın belirttiği gibi, Marzubân-nâme çeviri bir eser olmasına rağmen, canlı ve hareketli bir yapıya sahiptir. Dil örgüsü, kısa ve kesik kesik, doğal ve dinamik cümlelerle şekillenmektedir. Bu özellikler, eserin akıcılığını ve etkileyiciliğini artıran önemli özelliklerdendir (Bkz. 2017: 55).

Eser, 13. yüzyıl edebî İran diline aktarılmış iki ayrı metin üzerinden günümüze ulaşmıştır. Bu metinlerden birinin yazarı Sa'dü'din el-Veravî'nî, diğerinin yazarı ise Muhammed Gazi el-Malatyavî'dir. Eser, Veravî'nî'ye ait nüsha temel alınarak Türkçeye iki farklı dönemde çevrilmiştir. İlk çeviri, 14. yüzyılda Eski Anadolu Türkçesi döneminde, Germiyan Beyi Muhammed Beyoğlu Süleyman Şah'ın emriyle Şeyhoğlu Sadre'd-din Mustafa tarafından gerçekleştirilmiştir. İkinci çeviri ise 18. yüzyılda Osmanlı Türkçesi döneminde, Urfalı Nüzhet Ömer Efendi tarafından yapılmıştır (Bkz. Çelik, 2020: 168-187). Bu çeviriler, eserin hem İran hem de Türk edebiyatındaki farklı dönemlerdeki etkisini ve önemini göstermektedir.

Verâvî'nî nüshası, dokuz bölümden oluşmaktadır. *Ravzatü'l- 'ukûl* ile karşılaştırıldığında, Verâvî'nî'nin belirttiği üzere eserin bazı hikâye ve bölümlerinin bu nüshada yer almadığı ve Verâvî'nî'nin eserin bir kısmını İsfahan'da bir süre bulunduğu Nizâmiye Medresesi'nde düzenlediği görülmektedir (Kurtuluş, 2004: 257-258). İlk bölümde, Merzubân'ın hikâyesine yer verilmiştir. Bu hikâyede, Merzubân bin Rüstem, dönemin hükümdarının kardeşi olarak tanıtılmakta ve münzevi bir hayat süren bir kişi olarak tanımlanmaktadır. Eser, hükümdar ile veziri arasında geçen bir tartışmaya dayalı olarak nakledilen hikâye ve kıssalardan oluşmaktadır. Geriye kalan

sekiz bölümde, hükümdar ve çevresindeki meseleler ele alınmış, bu sorunlara yönelik çözümler ise çeşitli hikâyeler aracılığıyla anlatılmıştır. Böylece, eser, Kelile ve Dimne'ye benzer şekilde, hikâyelerin kahramanları olarak hayvanların konuşturulması yoluyla düzenlenmiştir. Marzuban-nâme, sanatkârane ve süslü anlatımıyla Fars edebiyatının nesir türündeki önemli örneklerinden biri olarak değerlendirilmektedir. Hem hikâye yapısı hem de edebî üslubu ile dönemin kültürel ve edebî birikimini yansıtan bu eser, İslam coğrafyasında hikâye anlatıcılığının klasikleşmiş bir temsilini sunmaktadır.

Marzubân-nâme'nin iki nüshası vardır. Bu nüshalar, Berlin Devlet Kütüphanesi'nde⁴ ve Varşova Üniversitesi İslam Eserleri Kütüphanesi'nde⁵ bulunmaktadır.

1.2. Esi Anadolu Türkçesinin Dil Özellikleri

Eski Anadolu Türkçesi (EAT), 13. yüzyılda başlamış ve 16. yüzyılın başlarına kadar devam etmiştir. Bu dönem, Osmanlı Türkçesinin ortaya çıkmasıyla sona ermiştir. EAT, yalnızca Anadolu coğrafyasıyla sınırlı kalmamış; Kuzey ve Güney Azerbaycan, Irak ve Suriye gibi geniş bir bölgede etkili olmuştur. 14. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Balkanlar'da da kullanılmaya başlanarak coğrafi yayılımını artırmıştır.

Siyasi açıdan incelendiğinde, EAT, Anadolu Selçukluları, Beylikler dönemi, Karakoyunlu ve Akkoyunlu hanedanları ile Osmanlı İmparatorluğu'nun ilk dönemlerini kapsayan bir süreçte etkinliğini sürdürmüştür. Bu dönemde Türkçe, güçlü bir şekilde gelişme göstermiş olsa da çevresindeki Farsça ve Arapçanın etkilerine de açık olmuştur. Özellikle Arapça, bilim, din, edebiyat ve devlet dili olarak önemli bir yer tutmuş; bu nedenle, EAT metinlerinde Arapça unsurlar sıkça kullanılmıştır.

Ercilasun (Bkz. 2004: 457-463)'un tespitlerine göre, dönemin dil özelliklerinden biri ünlü yuvarlaklaşması ve küçük ünlü uyumunun bulunmamasıdır. Ses özellikleri açısından kelime sonundaki *g* sesinin zamanla kaybolduğu, kelime başındaki *k-* ve *t-* seslerinin tonlulararak yumuşadığı tespit edilmiştir. Ayrıca, dış arası *d* sesi *y* sesine dönüşmüş; çift dudak *w* sesi ise *v* sesine dönüşmüş veya tamamen düşmüştür. Kelime başındaki *b-* sesinin de *v* -sesine dönüşmesi ya da düşmesi sıkça rastlanan bir durumdur. Eklerde yuvarlaklaşma eğilimi görülmüş ve *d-* ile başlayan eklerde yalnızca tonlu biçimler kullanılmıştır.

⁴ W. Pertsch, Die Handschriften Verzeichnisse der kgl. Bibliothek zu Berlin, Bd. VI: Verzeichnis der türkischen Handschriften, Berlin 1889, s. 437.

⁵ Ar. Zajackowski, Najstarsza wersja turecko perskiego zbioru opowieści p.t. Marzuban-name, Bulletin International de l'Académie Polonaise des Sciences et des Lettres, cl. De Philologie, Ann. 4.

Şekil özelliklerine bakıldığında, isimden isim yapma eklerinde $+LXg$ ekinin $+IU$ biçimine dönüştüğü görülmüştür. Küçültme ekleri olarak $+çUk$ ve $+çAgUz$ kullanılmış, hâl eklerinde ise ilgi hâli eki $+U$, ünlülerden sonra $+nU$ biçimini almıştır. Çıkma hâli eki $+dAn$, vasıta hâli eki ise $-(I)la$ şeklindedir. Fiil çekiminde, gelecek zaman eki olarak $-IsAr$, bilinen geçmiş zaman için ise $-dUk$ ekinin yaygın kullanıldığı tespit edilmiştir. Fiillerin yeterlik biçimi $-U bil-$, olumsuz biçimi ise $-ImA-$ ekiyle yapılmıştır.

EAT döneminde Arapçanın etkisi, yalnızca kelime hazinesiyle sınırlı kalmamış, dil bilgisi, anlatım biçimi ve üslup özelliklerinde de kendini göstermiştir. Özellikle dinî ve ahlaki metinlerde, Arapça kelimeler ve deyimler yoğun bir şekilde kullanılmıştır. Bu unsurlar, sadece dönemin dil yapısını değil, aynı zamanda kültürel ve entelektüel eğilim ve birikimlerini de yansıtmaktadır.

2. İnceleme

2.1. Yapı İncelemesi

Seçilmiş Arapça kelimeler, metinde farklı dilbilgisel işlevler üstlenmektedir. Bu işlevlerin belirlenmesi, metnin dilsel yapısını anlamada önemli bir aşamadır. Söz konusu kelimeler, cümle içinde çeşitli görevler yerine getirerek cümle yapısını şekillendirip metnin dilsel bütünlüğünü oluşturmaktadır. İşlevsel sınıflandırma, kelimelerin nasıl kullanıldığını ve bu kullanımın metnin genel yapısına nasıl etki ettiğini anlamaya yönelik bir yaklaşım sunmaktadır. Bu bağlamda, aşağıda kelimelerin işlevlerine dair bir sınıflandırma yapılmıştır.

Tablo 1: Eski Anadolu Türkçesi Çeviri Yazı İşaretleri

ا, آ	a, ā, e	ص	ş
ب	b,p	ض	ž
پ	p	ط	ṭ
ت	t	ظ	ẓ
ث	s	ع	‘
ج	c, ç	غ	ġ
چ	ç	ف	f
ح	h	ق	q
خ	ḥ	ك	g, k, ḡ

د	d	ل	l
ذ	z, d	م	m
ر	r	ن	n
ز	z	نك	ng
ژ	j	و	v, o, ö, u, ō, ō, ū, ā
س	s	ه	h, a, e
ش	ş	ى	y, ı, i, ī,

2.1.1. Masdar

Tablo 2: Masdar Örnekleri

‘acz	ihtiyāc	şān
‘afv	ihtiyār	taḥammül
‘alāḳa	ihtiyāt	ṭaleb
buḥl	istikbāl	ṭama‘
cehl	istiklāl	tefekkkür
def‘	ḳabül	tefsir
delālet	ḳavl	tercüme
fark	keşf	teşvīş
faşl	muḥabbet	tevāzu‘
fāyide	müşāhede	vasf
ḡalebe	nidā	vesvese
ḡarḳ	raḳş	vücūd
ḡayret	selb	zabt
hareket	sem‘	zarb
ḡased	seyr	ziyāde
ḡusūmet	şıdk	zillet
ḡuzūr	şefḳat	zuhūr

2.1.2. İsim

Tablo 3: İsim Örnekleri

‘ādet	dimāğ	lahza
āfet	dünyā	maḳām
‘ahd	edeb	manzar
‘alāmet	ehl	menzil
‘ibāret	ehliyyet	mescid
aḟāk	ğamze	nūr
ālet	ğaraž	ruk‘a
bedel	ğaret	şādef
bedr	ğayb	şafha
berd	haber	şek
beyt	halka	şeytān
cenāb	‘itr	tıfl
cümle	imām	vaṭan
dār	kalb	vech
def‘a	qalem	vezīr
defter	kaṭre	zerre
devr	kışsa	zihn

2.1.3. İsm-i Fa’il

Tablo 4: İsm-i Fa’il Örnekleri

‘āciz	hayin	muhālif
‘ākil	kāfir	muḥtār
‘āsi	kāni‘	müfsid

cāyız	mu‘ārız	sābit
hāşıl	mu‘āvin	zālim

2.1.4. İsm-i Mef‘ul

Tablo 5: İsm-i Mef‘ul Örnekleri

ma‘mūr	maḥlūk	meḥdūm
ma‘şūm	maḥrūm	menşūr
ma‘zūl	maḥbūl	meşğūl
ma‘zūr	maẓmūn	mezkūr
mağrūr	mecrūḥ	mezlūm

2.1.5. Sıfat

Tablo 6: Sıfat Örnekleri

‘azīm	ḥassās	miskīn
aḥmak	ḥazık	necis
deni°	ḳadīm	nefis
ḥafif	ḳavī	sehl
ḥaḳīr	kūfv	ẓa‘if

2.2. Anlam İncelemesi

Arapça kelimelerin anlamları, metnin kültür ve dil bağlamını anlamada önemli ipuçları sunmaktadır. Bu inceleme, kelimelerin metinde kazandığı anlamları orijinal anlamlarıyla karşılaştırmayı ve bu süreçte meydana gelen anlam değişimlerini analiz etmeyi amaçlamaktadır. Aşağıda, her bir kelimenin metindeki anlamına yönelik ayrıntılı bir değerlendirme yapılmıştır ve anlam değişikliklerinin türleri açıklanmıştır. Kelimeler rastgele seçilmiştir.

‘**acabā** [Ar.] acaba; tuhaf, tuhafır ki:

‘a. 14a/6, 15b/14. s. 379, dz. 379.

Korkmaz, ‘acabā kelimesini “tuhaf” olarak tanımlamıştır. Tuhaf kelimesi, Arapça kökenli tuhfе kelimesinden gelmekte olup “yeni şey” anlamını taşımaktadır. Bu bağlamda, bir kişinin şüphelendiği ya da merak ettiği bir durumu ifade etmek istediğinde, karşılaştığı şeyin yeni bir şey olduğunu vurgulayarak bu kelimeyi kullandığı söylenebilir.

Arapça etimoloji sözlüklerinde ‘acabā kelimesini araştırdığında, İbn-i Fâris (2001: 717)’in bu kelimenin kökenini ‘a c b kelimesine dayandırdığı görülmektedir. İbn-i Fâris’e göre, ‘*aceb* kelimesi “kibir ve üstünlük” anlamlarını içermektedir. Dolayısıyla, ‘*acabā* ifadesi kullanıldığında, “bir şeyi kibirle ve büyük bir azametle değerlendirme” anlamı kastedilmektedir.

‘Acabā kelimesindeki anlam değişim türü, **başka anlama geçiştir**.

‘**Ācib** [Ar.öi.] Marzubaân-nâme Tercümesi’inde adı geçen Benî İsrâil” de bir padişah adı

Ā. S175/12,13, Ā. +e 69b/14, Ā. idi 69b/9, dz. 380.

‘Ācib isminin özel ad olarak Arap dünyasında kullanılıp kullanılmadığına dair yapılan araştırmada yalnızca tek bir sonuca ulaşılmıştır. Beni İsrail’de böyle bir padişah adına rastlanmamıştır. Arap dünyasının bazı bölgelerinde ‘Ācib isminin özel isim olarak kullanıldığına dair herhangi bir bulguya da rastlanmamıştır. Ancak bu ismin özel ad olarak kullanılması mümkün görülmektedir.

Ulaşılan tek sonuç, 1563 yılında Sudan’da yaşamış bir hâkime aittir; bu hâkim, aynı zamanda bir devlet adamı, âlim ve fakih olarak tanınmaktadır.

‘**âdem** [Ar.] adam, insan

ā. S10/12, S11/1, S7/13 S80/2, ā. oğlanı “insanoğlu” 13b/1, 20b/8, 24b/4, 6, 25b/7, 41a/13,47b/11, ā. oğlanına S7/16, ā. oğlanından 68a/4, ā. oğlundan “insanoğlundan” 24b/3, ā.+ i görüp 21a/12, sınanmamış ā.+ den 8a/9, dz. 381.

Eserde âdem kelimesi insan anlamında kullanılmıştır. İnsana işaret etmek için hem “oğlan” hem de “oğul” kelimeleri kullanılmış olup, tek başına da kullanılmıştır. Arapçada bu anlama işaret etmek istendiğinde, mutlaka ibn, beni/benu kelimeleri ya da nisbet harfi /i/ kullanılmalıdır. Bu kelimeler, “oğul (oğlan) ve oğullar” anlamına gelmektedir. Nisbet harfi ise, tüm insanların Hazreti Âdem’e mensup olduklarını göstermek için kullanılmaktadır. Ancak tek başına kullanıldığında, Hazreti Âdem kastedilmiş olmaktadır.

Âdem kelimesindeki anlam değişim türü, **anlam genişlemesidir**.

bākī [Ar.] daimî,ebedî

b. S2/16, S3/8, S5/1, S8216, 8a/10, 64a/14, b. kalur 9a/13, b. kalmaz 7a/1, b. olsun 61a/9. s.405, dz. 405.

Arapçada olduğu gibi, bākī kelimesi “süreklilik ve kalıcılık” anlamı taşımaktadır (İbn-i Fâris, 2001: 127). Özellikle, varlığını kesintisiz sürdüren ve yok olmayan unsurlar için kullanılan bu kelime, zamanın ötesine uzanan bir mevcudiyeti ifade etmektedir.

Bākī kelimesinde anlam değişmesi gerçekleşmemiştir.

cin [< Ar.] gözle görünmez, ateşten yaratılmış bir yaratık

c.9/9, c.+ünj S9/7. S433, dz. 433.

Arapçada cin kelimesi, “örtme ve gizleme” anlamına gelmekte olup kökeni “c n n, bir şeyin gizlenmesi veya örtülmesiyle ilgilidir. İlginç bir şekilde, cennet kelimesi de aynı kökten türemiş olup “bahçe” anlamına gelmektedir. Cennetteki ağaçlar, yapraklarıyla cenneti örtüp gizlilik sağlamaktadır. Cinler ise gizli varlıklar oldukları için bu adlandırmayı kazanmışlardır (İbn-i Fâris, 2001: 184).

İlginç kelimelerden biri de Arapçada *cenin* kelimesidir. Cenin, “anne karnında gizli” olduğu için bu şekilde adlandırılmıştır.

Cin kelimesindeki anlam değişim türü, **anlam daralmasıdır**.

dīn [Ar.] din

d. S1//13, d. tōm 53a/7, d.+ i 19a/4, d.+ i bütün 60a/12, d.+ e 64a/8. S.453, dz. 453.

Adî Şîr (1908: 69), dīn kelimesinin Farsça kökenli olup inanç ve mezhep anlamlarına geldiğini belirtmiştir. Bu kelimenin Farsça kökenli düşünülmesinin sebebi, Farsların her ayın yirmi dördüncü gününde çocuklarını eğitim almaya gönderir, o günde de evlenirlerdi. Bu gün, inançlarına göre bir dinî özelliği taşıdığı için o güne de *dīn* adını vermişlerdir.

Arapça kökenli olduğu belirtilen “dīn” kelimesi, Arapça kaynaklarda Farsça kökenli olarak gösterilmektedir. Farsçada “belirli bir güne verilen ad” olarak kullanılırken, hem Arapça hem Türkçede anlam değişmesine uğrayarak “inanç” ve “mezhep” anlamları kazanmıştır. Ancak araştırmanın odak noktası Arapçadaki kullanımı olduğundan, Arapçadaki anlama göre Türkçedeki anlam kullanımında herhangi bir **anlam değişmesi yoktur**.

ġaddār [Ar.] gaddar, acımasız

ġ . 63a/6, ġ. +lardur S13/8, dz. 483.

Ġaddār, g d r kökünden türemiş olup, asıl anlamı “bir şeyi terk etmektir” (İbn-i Fâris, 1005: 783). Dolayısıyla, bir insanın gaddar ise, vefayı terk ettiğini ifade etmektedir. Modern Arapçada bu kelimenin anlamı “arkadan kötü işler çevirme” şeklinde daralmışken, Türkçede “acımasız kişi” anlamında bir niteleme hâlini almıştır.

Ġaddar kelimesindeki anlam değişim türü, **anlam daralmasıdır**.

ḥafif [Ar.] hafif, yeğni

ḥ. olan S8/7. s.506, dz. 506.

İbn-i Fâris (2001: 286), ḥafif kelimesini, “ağır kelimesinin karşıtı” olarak tanıtmıştır. Hafif, yalnızca fiziksel ağırlığı değil, aynı zamanda soyut anlamda da bir yükün veya durumun hafifliğini ifade eden ve çeşitli anlamlara sahip olan bir kelimedir.

Hafif kelimesinde herhangi bir anlam değişmesi gerçekleşmemiştir.

ıtr [Ar.] güzel koku

Anuḡ fikri ı.+ından şabā yeli dimāğ-ı insānı muʿaṭṭar kılar ı.+ından S1/4 s.525, dz. 525.

İtr kelimesinin kökeni, “hoş kokulu maddelerle işlenmiş şeyler”le ilişkilidir. Başlangıçta bu kelime, “kumaşlar veya hoş kokularla kaplanmış eşyalar gibi, kokulu maddelerle iyileştirilmiş ya da değiştirilmiş şeyler”i tanımlamak için kullanılmıştır. Daha sonra, anlamı genişleyerek “nesneler veya kişiler üzerindeki hoş kokular”ı ifade etmeye başlamıştır. (İbn-i Fâris, 2001: 760).

Bu genişlemenin, güzel kokular için kullanılan maddelerle olan bağlantısından kaynaklandığı düşünülmektedir. Zamanla, kelime daha genel bir anlam kazanarak, aromatik yağlar, sıvı parfümler veya doğal kokular gibi her türlü hoş kokuyu tanımlamak için kullanılmaya başlanmıştır. Hem modern Arapçada hem de Türkçede, ıtr kelimesinin değişen anlamı kullanılmaktadır.

İtr kelimesindeki anlam değişim türü, **anlam genişlemesidir**.

iltifāt [Ar.] değer verme, iltifat

i.itmedüğinden S14/9, i. itmez oldu S9/11, dz. 531.

İltifāt kelimesi, “bükme ve bir şeyi doğrultusundan çevirme” anlamına gelen l f t kökünden türemiştir (İbn-i Faris, 2001: 923). Bu bağlamda *iltifāt* kelimesi, “yüzün dönmesi” anlamına gelmektedir. Arapçada, “kişinin geriye dönüp bir şey ya da birini görmesi” anlamında kullanılmakla birlikte bu dönme, olumlu ya da olumsuz bir anlam taşıyabilmektedir. Türkçede ise anlam, mecazi bir şekilde “değer verme” veya “önem gösterme” anlamına dönüşmüştür.

İltifāt kelimesindeki anlam değişim türü, **başka anlama geçiştir**.

kıṣṣa [Ar.] hikâye

ķ.+ sıdur S4/5, ķ+ sın 49a/5, ķ+ sında S10/7. s.562, dz. 562.

Kıṣṣa kelimesi, “takip etmek” anlamı taşıyan ķ ş ş kökünden türemiştir. Kıṣṣanın adlandırılmasının sebebi, “olayların birbirini takip eden bir sıra” halinde aktarılmasıdır. (İbn-i Fâris, 2001: 826).

Kıṣṣa kelimesinde herhangi bir **anlam değişmesi** gerçekleşmemiştir.

mağāra [Ar.] mağara

m. 3a/4, m.+ dan 29b/9, m.+ lara 26a/3, m.+ sina S176/1. s.576, dz. 576.

Afram (1951: 262)’a göre, “kehf” anlamında olan mağara kelimesinin Süryanice kökenli olup *m^aaaro* olarak telaffuz edildiğini belirtmiştir. Bu telaffuzun, Ma^arretü’n-Nu^aman ve Ma^arri köyü gibi bazı bölgelere isim verilmesiyle ilişkilendirildiğini ifade etmiştir.

Mağara kelimesinde herhangi bir anlam değişmesi gerçekleşmemiştir.

nebī [Ar.] peygamber

n. ‘aleyhi”-selām “Hazret-i peygamber” 68a/5, dz. 597.

Nebī kelimesi, hem Arapçada hem de Türkçede anlam değişikliğine uğramıştır. Cürçi (1922: 15), bu kelimenin kökenini Eski Mısır diline dayandırmıştır. Ona göre Yahudiler aracılığıyla Araplara geçmiştir. Eski Mısır dilinde nebī, “evin sorumlusu” anlamına gelmekteydi. Zamanla bu kelime, Arapça ve diğer dillere geçerek “peygamber” anlamında kullanılmaya başlanmıştır.

Başka bir açıdan incelendiğinde, nebī kelimesi, Arapçadaki n b a kökünden türetilmiş olabilir. Bu kök, “haber verme” anlamını taşımaktadır. Dolayısıyla, *nebī* kelimesinin “haberci” ya da “haber getiren kişi” anlamında kullanılması doğaldır.

Modern Arapçada da *nebī* kelimesi, herhangi bir haber getirene değil, tıpkı Türkçede olduğu gibi yalnızca “peygamber” anlamında kullanılmaktadır.

Eğer birinci görüş doğru ise, anlam değişmesi türü **anlam genişlemesidir**. İkinci görüş doğru ise, **anlam daralmasıdır**.

öm(ü)r [Ar.] ömür, hayat.

ö. S2/16, S86/14, 36a/5, 42b/11, 43a/7, 45b/6, 63a/8, 68/1, 1, 3, 4, 7, 13, ö. virdüm 69a/10, ö. vird 68b/12, 69b/7, ö. virüp 69b/5, ö. vire 69b/5, der-beyân-ı ziyâdet-i ö. 68a/12, ö.-i de “yaşta” kıarı, şekilde tâze yigirdi 34b/8-9, ö.+ üm 2a/11, 45/5, 51b/10, ö.+ üm ılduzı kıarardı “ölüm

baktim geldi” 7a/13, ö.+ ümden 45/7, ö.+ üm oldukça 32b/8, ö.+ ümden 45b/7, ö.+ ünden 15a/12, ö.+ i S86/5, 7a/9, 28b/1, 67a/10, 68b/7, 69a/5, ö.+ in S73/13. S.620-621, dz. 620.

Öm(ü)r kelimesi, “zamanın devamı ve sürekliliği” anlamına gelen ö m r kökünden türemiştir (İbn-i Fâris, 2001: 675). Bu bağlamda *öm(i)r* kelimesi, “hayat” veya “yaşam süresi” anlamında kullanılmaktadır.

Öm(ü)r kelimesi, herhangi bir **anlam değişmesi** gerçekleşmemiştir.

rāğīb [Ar.] rağbet eden, istekli.

r. 28a/13, dz. 627.

Arapçada rāğīb, r ğ b kökünden türetilmiştir, “istekli” anlamındadır. (İbn-i Fâris, 1005: 392).

Rāğīb kelimesi, anlam değişmesine uğramamıştır.

şabāḥ [Ar.] sabah, sabahleyin, ertesi gün: S16/9, 23a/5, 55a/8, 63b/11

ş. oldı S16, ş.+ ı 27b/1, çün [ol ağacın yaprağın sıkıp suyundan gözlerine sürdi] gözi açıldı, ş.+1 “sabahleyin, ertesi gün” vardı 13a/6, dz. 632.

Kök harfleri s b h olan *sabah* kelimesi, başlangıçta “bir renk” belirtmekte olup, bazı yorumlara göre bu renk “kırmızımsı tonlar”ı ifade etmektedir (İbn-i Fâris, 2001: 560). Özellikle sabah vaktinin kırmızımsı bir ton alması, bu kelimenin sabahı tanımlamak için kullanılmasına neden olmuştur. Dolayısıyla, sabah kelimesinin kökeni, aslında “günün ilk ışıklarının doğada oluşturduğu renk değişimi”ne dayanmaktadır. Zamanla, hem modern Arapçada hem de Türkçede sabah kelimesinin anlamı sadece bu kırmızımsı renk tonuyla sınırlı kalmamış, kelime daha geniş bir anlam kazanmıştır. Sabah, sadece belirli bir renk tonu ifade etmekten çıkıp “günün ilk ışıkları, başlangıç vakti” ve hatta genel olarak “günün erken saatleri”ni tanımlayan bir kavram hâline gelmiştir.

Şabāḥ kelimesindeki anlam değişmesi türü, **anlam genişlemesidir**.

şems [Ar.] güneş

ş. S13/13, ş.-i münevvere S13/12, dz. 653.

Şems kelimesi, köken itibarıyla hem “renklenmek” hem de “istikrarsızlık” anlamlarına işaret etmektedir (İbn-i Fâris, 2001: 514). Bu durum, kelimenin ilk anlamının, geçici veya değişken olan şeyleri tanımlamak için kullanıldığını gösterir. Anlam evriminde, *şems* kelimesi, doğrudan güneş anlamına gelmeden önce, belki de doğanın başka unsurlarına, örneğin “geçici ışık

hüzmeleri” veya “değişken renkler” gibi olgulara atıfta bulunmuş olabilir. Ancak, güneşin kendisi, zamanla bu niteliklere sahip olduğu için, bu kavramla özdeşleşmiş ve kelime, güneşi tanımlamak için kullanılmaya başlanmıştır. Arapçadaki anlamı değiştikten sonra Türkçeye de bu anlamda geçmiştir.

Şems kelimesindeki anlam değişmesi, **anlam daralmasıdır**.

şer(r) [Ar.] kötülük, fenalık.

ş. 22b/13, 28b/5, ş.+ den 25a/3, ş.+inden 13a/4, 26a/3, 30a/10, 36b/5, 43b/2, 56b/2, dz. 654.

Şer(r) kelimesinin kökü, ş r r harflerinden oluşmakta olup “yayılma ve saçılma” anlamını taşımaktadır (İbn-i Fâris, 2001: 502). Bu anlamın eski dönemde kullanılmış olabileceği ihtimali bulunmaktadır. Ancak klasik kaynaklar incelendiğinde, bu kökün yayılma veya saçılma anlamında bir kullanımı tespit edilememiştir. Kur’an-ı Kerim ve eski Arap şiirleri gibi temel metinlerde şer(r) kelimesi, genel olarak 'kötülük' veya 'hayırsızlık' anlamında yer almıştır. Kanıtların eksikliği göz önüne alındığında, şer(r) kelimesinin hem Arapça hem de Türkçede benzer bir anlamda, yani “kötülük ifade eden” bir şekilde kullanıldığı sonucuna varılabilir.

Şer(r) kelimesi, **anlam değişmesine** uğramamıştır.

vecd [Ar.] vecd, ilahi aşka dalma.

v. 39b/11, v. dutup “vecde gelip” 39b/11, dz. 682-683.

Arapçadaki v c d kökü, genel olarak “bulmak” anlamına gelmektedir (İbn-i Fâris, 2001: 560). Bu kelime, hem fiziksel anlamda “bir nesnenin bulunması” hem de duygusal ve manevi anlamda “bir keşif yapma” durumunu ifade edebilmektedir. Temelde, bir şeyin kaybolduktan sonra tekrar bulunması ya da bilinmeyenin keşfi anlamına gelir. Bu bağlamda, kelime hem somut hem de soyut anlamlarda geniş bir kullanım alanına sahiptir.

Türkçeye geçtiğinde ise vecd kelimesinin anlamı zamanla daralmış ve özellikle tasavvuf literatüründe “ilahi aşk” olarak daha özel bir anlam kazanmıştır. Bu değişim, kelimenin taşıdığı anlamın manevi bir boyut kazanmasına yol açmıştır. Arapçadaki geniş anlamın aksine, Türkçede bu kelime, fiziksel bir nesneyle ilişkilendirilmektense, bir kişinin “Tanrı’ya duyduğu derin sevgi ve bağlılık”la ilişkili olarak kullanılmaktadır. Bulmak anlamı, burada manevi bir arayışın sonucu olarak Tanrı’yla olan içsel bir bağın, aşkın ve keşfin ifadesi haline gelir. Bu dönüşüm, kelimenin ilk anlamından tamamen farklı bir boyut kazanmasına yol açmıştır.

Dolayısıyla, Arapçadaki kelimenin genel anlamından hareketle Türkçede vecd kelimesi, daha çok manevi bir deneyimi ifade eden bir anlam değişimi yaşamıştır. Bu değişim, kelimenin anlamını ilahi aşka dalma ve Tanrı’ya duyulan sevgi ve bağlılık gibi tasavvufi bir çerçeveye sıkıştırmıştır.

Vecd kelimesindeki anlam değişim türü, **anlam daralmasıdır**.

zähîre [Ar.] hububet, yiyecek, aşlık.

z. 21b/7, 32a/9, dz. 703.

Kök olan *z h r*, “bir şeyin saklanması” ve “ihtiyaç anında kullanılmak üzere korunması”nı ifade etmektedir (İbn-i Fâris, 2001: 372). Arapçada bu anlam oldukça geniştir ve herhangi bir nesneye işaret edebilir. Örneğin, bir eşya, “değerli bir varlık ya da ihtiyaç anında kullanılacak bir malzeme” *zähîre* olarak tanımlanabilmektedir. Türkçeye geçince ise kelimenin anlamı daralmış ve sadece “buğday, yiyecek veya aşlık” gibi maddeleri ifade eden bir anlam kazanmıştır.

Zähîre kelimesindeki anlam değişmesi türü **anlam daralmasıdır**.

Sonuç

Kelimelerin anlamlarında görülen daralma, genişleme ve başka anlama geçiş gibi değişimler, dilin yalnızca bir iletişim aracı olmadığını, aynı zamanda kültürel ve tarihsel dönüşümün bir yansıması olduğunu göstergesidir. Marzubân-nâme Tercümesi, Arapça kökenli kelimelerin Türkçeye geçerken bazı Arapça kelimelerin anlamlarının koruduğunu (*bākī*), bazılarının ise yeni anlam katmanları kazandığını (*iltifat*) göstermektedir. Örneğin, *gaddar* kelimesinin Arapçada “vefa yoksunu” anlamından Türkçede “acımasız kişi” anlamına evrilmesi, anlamların toplumsal bağlamla şekillendiğini göstermektedir. Bu durum, dilin gelişiminde kültürel etkileşimlerin öneme işaret etmektedir. Ayrıca, Arapçanın sadece dinî ve bilimsel değil, edebî metinlerde de etkin şekilde kullanılmış olması, dönemin çok dilli yapısının ve geniş kültürel etkileşim ağının bir göstergesidir. Kelimelerdeki anlam değişimleri ise dönemin toplumsal değerlerini ve kültürel algılarını yansıtmaktadır.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Etik kurul izni gerektiren araştırmalarda, izinle ilgili bilgilere (kurul adı, tarih ve sayı no) yöntem bölümünde, ayrıca makalenin bu kısmında; olgu sunumlarında, bilgilendirilmiş gönüllü olur/onam formunun imzalatıldığına dair bilgiye makalede yer verilmelidir. Etik kurul onayı gerektirip bu izni bulunmayan ya da bilgileri sağlanmayan makaleler dergimizde yayınlanmaz.

Örnek 1: “Bu çalışma (... tarih ve ... sayılı ... Etik Kurul Onay Belgesi ile) bilimsel araştırma ve yayın etiği kurallarına uygun olarak hazırlanmıştır.”

Örnek 2: “Bu makale için etik kurul izni alınmasına gerek yoktur. Araştırma ve yayın etiğine uygun hareket edilmiştir.”

Yazarların Makaleye Olan Katkıları

(Yazarların makaleye katkı oranları oran olarak ya da betimsel olarak verilebilir. Çok yazarlı makalelerde aşağıdaki Örnek 1 veya Örnek 2'den yalnızca birini kullanınız. Tek yazarlı makalelerde Örnek 3'teki ifade yazılabilir.)

Örnek 1: “Çalışmanın (tamamı iki yazar ile birlikte/bölümleri yazarlara paylaştırılarak ... gibi) oluşturulmuştur. Bununla birlikte (birinci ve ikinci bölümleri Aaaa Bbbb; analiz içeren kısımlar Cccc Dddd ... gibi) tarafından yapılmıştır. X, Y, Z hususlarında katkılar Aaaa Bbbb ve Eeee Ffff tarafından hazırlanmıştır.”

Örnek 2: “Yazar 1'in makaleye katkısı %...., Yazar 2'nin makaleye katkısı %....'dir.”

Örnek 3: “Makale tek yazarlıdır.”

Destek Beyanı

Bu kısımda, araştırma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmişse, kurum veya kuruluş adı ile proje numarası gibi bilgilere yer verilecektir. Destek alınmamışsa örnekteki ifade yazılabilir.

Örnek: “Araştırma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından desteklenmemiştir.”

Çıkar Beyanı

Bu kısımda yazarların çıkar çatışması durumuna ilişkin beyanlarına yer verilecektir. Tüm makaleler için mutlaka bu başlığa yer verilmelidir.

Örnek 1: “Makalenin yazarları arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.”

Örnek 2: “Makale tek yazarlıdır. Herhangi bir çıkar çatışması yoktur.”

Kaynaklar

- Afram, A. (1951). *El-Elfâzû'-Süryâniyye Fi'l-Ma'âcimu'l-Arabiyye*. Mecme'i'l-İlmi'l-Arabi Dergisi. Dimaşk.
- A. Zajaczkowski. (1936). *Najstarsza wersja turecko perskiego zbioru opowiesci p.t. Marzuban-name, Bulletin International de l'Akademie Polonaise des Sciences et des Lettres. cl. De Philologie*. Anm. 4.
- Çelik, T. (2020). *Marzubân-nâme Tercümesi'nin Sözdizimi Özellikleri Üzerine Bir İnceleme*. Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi. 2, (Haziran-June 2020). 168-187.
- Ercilasun, A.B. (2004). *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi* (1. baskı). Ankara: Akçağ yayınları.
- İbn-i Fâris, A. (2001). *Mu'cem makayyisu'l-luga* (1. basım). Daru İhya'ut-Turasul-Arabi. (Orijinal eser 1005 yılında yazılmıştır).

- Korkmaz, Z. (2017). *Marzuban-nâme tercümesi destur-ı şahî*. Ankara: Türk Dili Kurumu.
- Kurtuluş, R. (2004). *Merzübanname*. Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (C. 29), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Şîr, A. (1908). *El-elvâzü'l-Fârîsiyyet'ül-Mu'arraba* (2. basım). Beyrut: El-Matba'atu'l-Kasulikiyye Li'l-Eba'i'l-Yesu'i'in.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1947). *Osmanlı tarihi* (Cilt I-IV, s. 59). Ankara.
- Varlık, M.Ç. (1974). *Germiyan-Oğulları Tarihi (1300 - 1429)*, Ankara.
- Yavuz, K. (2010). *Şeyhoğlu*. TDV İslâm Ansiklopedisi, (C. 39), İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- W. Pertsch. (1889). *Die Handschriften Verzeichnisse der kgl. Bibliothek zu Berlin, Bd. VI: Verzeichnis der türkischen Handschriften*. Berlin. s. 437.
- Zeydan, C. (1922). *Tarihu'l-lügati'l-Arabiyye* (2. basım, s. 15). Mısır: Matba'atu'l-Hilal.

Extended Summary

Studying literary works from previous periods plays an important role in understanding the development of language and analyzing its characteristics in those periods. By analyzing ancient texts, it is possible to reveal the linguistic changes that occurred in vocabulary and structures, in addition to understanding the expression and formulation methods that were used in those periods. In this context, the work called Marzubân-nâme Tercümesi was studied, as this work is a valuable model for understanding the characteristics of language in the Old Anatolian language period.

Marzubân-nâme Tercümesi is a translated text written by Sadred-din Mustafa Şeyhaoğlu during the Old Anatolian Language Period. The importance of this work lies in the fact that it is a highly skilled translation, with a language that is fluent and clear, reflecting the translator's skill in conveying meanings accurately without losing the original essence of the text. Moreover, this work contains valuable moral advice and wisdom, making it an important literary and intellectual reference for studying the linguistic methods of that era.

Translation is a bridge between cultures and plays a major role in shaping the linguistic identity of nations. In the period when Marzubân-nâme Tercümesi was written, there was a need to transfer knowledge and sciences from Arabic and Persian to Turkish, which contributed to enriching the Turkish lexicon and developing expression styles. This shows that translation was not just a linguistic process, but a means of conveying thought and culture, which greatly influenced the Turkish language in later times.

One of the main aspects studied in this work is the Arabic elements present in it, which were analyzed from a morphological and semantic perspective. From a morphological perspective, the

Arabic words included in the text were classified according to their linguistic types, including: sources, nouns, active participle, passive participle, and adjectives.

In terms of meaning, the meanings of the roots to which the Arabic words in the text belong were traced, and the relationship between the word in the text and its original meaning in the Arabic language was analyzed. The extent of the change that occurred in these meanings when used in the context of the Turkish text was also studied. The analysis also included monitoring semantic differences that may have arisen as a result of different usage methods in the translated text, which helps in understanding how Arabic vocabulary interacts with the linguistic structure of the ancient Anatolian language.

Studying such works provides a unique opportunity to discover the mutual linguistic influences between languages, and sheds light on how foreign vocabulary adapts to different contexts. The analysis of translated texts also reveals the translator's understanding of both the source and the translation languages, which contributes to enriching linguistic studies and historical translation.

Based on the above, it can be said that *Marzubân-nâme Tercümesi* represents an important linguistic model that reflects the characteristics of the ancient Anatolian language, and provides rich material for studying the interaction between Arabic and Turkish from the morphological and semantic aspects. Therefore, studying the previous works is not only an analysis of literary content, but also an important window for understanding linguistic developments and cultural communication between different civilizations.

The study of ancient texts is not limited to analyzing their vocabulary and structures, but extends to understanding the development of the language over time. When comparing *Marzubân-nâme Tercümesi* with texts written at other stages of the development of Turkish, changes in the way Arabic elements are used can be observed, both in terms of morphology and meaning. This helps in tracing the stages of Turkish's assimilation of foreign elements, and the extent to which they are integrated into the linguistic context.

Based on the morphological and semantic analysis of the Arabic elements in *Marzubân-nâme Tercümesi*, it can be said that this text represents a rich example for understanding the extent of Arabic influence on Anatolian Turkish. However, this research opens the way for further comparative studies between other translated texts, both from the same period and from later periods, which provides a broader opportunity to understand the process of language development and the transfer of concepts between civilizations.

The study of ancient texts such as the *Marzubân-nâme Tercümesi* is an important means of understanding the development of language and cultural interaction between peoples. By analyzing the linguistic elements contained in them, the influence of languages on each other can be traced, contributing to a deeper understanding of the process of translation and linguistic adaptation. Therefore, research into these texts is not limited to the past, but opens up new horizons for the study of languages and their development in the future.